

Vass Anna¹

Mikortól tekinthető egy de facto monopolhelyzetben lévő vállalkozás díjszabása erőfölénnyel való visszaélésnek? - A Bíróság C-372/19. számú ügyben született ítélete

In which case can a business, which is in de facto monopolistic position, qualified as one that misuses with its leveraging coming from its prices? – based on the decision of the case number C-372/19 of the Court of Justice

Abstract

The long and well-known problems that ensue from the national and Union-level monopolistic position of the copyright collecting societies have already required the enforcement of rights by competition authorities several times. The reason of the necessity of the intervention in many cases is the fact that, the amounts charged by the collecting societies might be unfair. The definition and practical interpretation of the legal term of unfair pricing can also prove to be a challenging and difficult task. This case report refers to a preliminary ruling made by the Court of Belgium, relating to the prices set by businesses which are in de facto monopolistic position.

Tárgyszavak: versenyjog, előzetes döntéshozatali eljárás, erőfölénnyel visszaélés, a tisztességtelen ár fogalma, de facto monopolhelyzet

Keywords: competition law, reference to a preliminary ruling, abuse of a dominant position, concept of unfair price, de facto monopolistic position

1. Bevezetés

Az uniós versenyjog tiltja az erőfölénnyel való visszaélést², többek között azt az esetet, amikor a vállalkozás közvetlenül vagy közvetetten tisztességtelen beszerzési vagy eladási árakat, illetve egyéb tisztességtelen üzleti feltételeket alkalmaz.³ A jelen esetismertetés tárgyát képező előzetes döntéshozatal iránti kérelem kulcskérdése is az, hogy fennáll-e, vagyis megállapítható-e az erőfölénnyel való visszaélés ezen esete. A tárgyalat előzetes döntéshozatal iránti kérelmet 2019-ben a belga cégbíróság, az Ondernemingsrechtbank Antwerp („antwerpeni bíróság” vagy „bíróság”) az előtte

folyamatban lévő két jogvita keretében terjesztette az Európai Unió Bírósága („Bíróság”) elé. Az alapügyben érintett piac meglehetősen speciális: a zeneművek többszörözéséért és nyilvánosságához való közvetítéséért járó jogdíjak beszedésének és felosztásának piaca. Az alapügy tárgyát képező jogvitákban érintett vállalkozások egyrészt a belga szerzői jogok közös jogkezelő szervezete, a Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA („SABAM” vagy „felperes”), másrészt a fesztiválszervezőként tevékenykedő WeAreOne.World BVBA („WeAreOne.World”) és Wecandance NV („Wecandance”, a továbbiakban együtt: „alperesek”).

1 Versenytanácsi vizsgáló, Gazdasági Versenyhivatal – Döntéshozatali Támogató Iroda

2 Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (2012/C 326/01) (EUMSZ.) 102. cikk: „A belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos egy vagy több vállalkozásnak a belső piacon vagy annak jelentős részén meglévő erőfölényével való visszaélése, amennyiben ez hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre.”

3 EUMSZ. 102. cikk a) pont: „Ilyen visszaélésnek minősül különösen ... tisztességtelen beszerzési vagy eladási árak, illetve egyéb tisztességtelen üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett kikötése.”

2. Az alapügy bemutatása és az előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdések

Az alapeljáráásban felperesként eljáró SABAM egy profitorientált gazdasági társaság, amely Belgiumban egyedülként foglalkozik a szerzői jogok közös jogkezelésével, így versenytársak hiányában az érintett piacon de facto monopóliummal rendelkezik.⁴ A hosszú évek óta fesztiválszervezőként tevékenykedő WeAreOne.World és a Wecandance alperesek nevéhez olyan közkezdvelt események fűződnek, mint a Tomorrowland vagy a Wecandance zenei fesztiválok. Az alperesek ezeken a rendezvényeken a SABAM által kezelt szerzői jog által védett zeneműveket vettek igénybe.⁵ Az alapeljáráásban a felek közötti jogvitát az képezte, hogy a SABAM a repertoárjából származó zeneművek felhasználásért fizetendő ellenérték mértékét egy úgynevezett „211-es” díjszabás alapulvételével határozza meg, amely két különböző mértéket alkalmazott, a választás joga pedig a SABAM-ot illette meg. Az egyik egy minimális díjszabás, amelynek alapját a hanggal besugárzott terület mérete vagy a rendelkezésre álló ülőhelyek száma jelentette. A másik pedig egy – a jelen ügyben is alkalmazott – „alapdíj”: egy sávosan csökkenő díjszabás, amelyet a művészekre szánt költségvetés (a műsor előadásért fizetett összeg és a számukra megtérített technikai kiadások) és a jegyek értékesítéséből befolyó (köztük a szponzoroknak szánt) bruttó bevétel alapján kell kiszámítani. Az alapdíj így nyolc sávot tartalmaz, csökkenő díjakkal, és akkor alkalmazandó, ha az így számított díj magasabb összeget eredményezne, mint a másik módszer.⁶ Lehetőség volt az alapdíjból engedményben részesülni, olyan arányban, amilyen arányban a rendezvény során a SABAM által kezelt zeneműveket előadták. A tényleges felhasználásról szóló jegyzéket meghatározott határidőn belül a SABAM rendelkezésére kellett bocsátani, és az általa meghatározott ellenőrző vállalkozáshoz kellett fordulni a szervezőnek. A kedvezmény alkalmazása az „1/3-2/3 szabályon” alapult: amennyiben a SABAM repertoárjából a zeneművek kevesebb, mint egy harmada került felhasználásra, az alapdíj egy harmada került felszámításra; ha a zeneművek

kevesebb, mint két harmada került felhasználásra, akkor az alapdíj két harmada került felszámításra; amennyiben pedig a zeneművek legalább két harmada a SABAM repertoárjából származott, a teljes alapdíj került felszámításra.⁷

A SABAM önálló kereseteket indított a WeAreOne.World és a Wecandance fesztivál szervezőivel szemben az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező antwerpeni bíróság előtt. Az eljárás során követelte, hogy a bíróság kötelezze az alpereseket azon összeg megfizetésére, amellyel a fentiekben bemutatott 211-es díjszabás alkalmazásával a 2014-2016. évi Tomorrowland valamint a 2013-2016. évi Wecandance fesztiválok után, szerzői jogdíj címén tartoznak.⁸ Az alperesek vitatták a 211-es díjszabás jogszerűségét és ezáltal érvényességét, arra hivatkozással, hogy az annak alapulvételével számított díjak tisztességtelenek, ugyanis nem állnak arányban a SABAM által nyújtott szolgáltatás gazdasági értékével, így ezáltal a díjszabás megvalósítja az EUMSz. 102. cikk a) pontjában foglalt tényállást. Az alperesek sérelmezték egyrészt, hogy az 1/3-2/3 szabály alkalmazása pontatlan eredményre vezet: előadták, hogy a közös jogkezelő szervezetnek a díjazás megállapítása során figyelemmel kell lennie arra, hogy az általa kezelt zeneműveknek ténylegesen mekkora hányadát használták fel. Emlékeztettek arra, hogy több olyan modern technológia is létezik – ilyen például a holland DJ Monitor társaság által kifejlesztett program – amely lehetővé tenné annak pontosabb meghatározását, hogy mely zeneművek és milyen időtartamban kerültek felhasználásra. Álláspontjuk szerint ezen technikák alkalmazása nem – vagy nem jelentős mértékben – okozna járulékos költségeket a SABAM számára, hiszen a lejátszott zeneszámokat tartalmazó listát mindenképpen elemeznie kell ahhoz, hogy a díjakat a jogosultak között fel tudja osztani.⁹ Kifogásolták másrészt, hogy a SABAM a jegyértékesítésből befolyó bruttó bevétel alapulvételével úgy határozza meg a fizetendő díjakat, hogy azok tartalmazák azokat a szervezéssel kapcsolatban felmerülő kiadásokat is, amelyek nem kapcsolódnak a zeneművekhez, például az ételek és italok árát,

4 2020. november 25-i SABAM kontra WeAreOne.World és Wecandance-ítélet, C-372/19., EU:C:2020:959, 7. pont („Ítélet”).

5 Ítélet 8. pont.

6 Giovanni Pitruzella Főtanácsnok 2020. július 16-i indítványa, a C-372/19. sz. ügyben, EU:C:2020:598, 9. pont („Főtanácsnoki Indítvány”).

7 Ítélet 12. pont.

8 Főtanácsnoki Indítvány 10. pont.

9 Főtanácsnoki Indítvány 75. pont.

a fellépőkre vagy a dekorációra szánt költségeket. Az alperesek kifejtették, hogy a jegyértékesítésből eredő bevétel azért nem kapcsolódik a SABAM szolgáltatásának gazdasági értékéhez, mert ugyanazoknak a zeneműveknek a lejátszása esetén is magasabb díjat eredményezhet pusztán az, ha egy eseménynek drágább a belépődíja, hiszen ahhoz viszonyítottan kerül kiszámításra a felhasználásért fizetendő ellenérték. Azonban egy fesztivál belépőjének ára olyan okok miatt emelkedhet, amelyek hozzájárulnak az infrastruktúra, a szolgáltatások és a fellépők előadása minőségének javulásához, tehát jelen esetben a SABAM mint jogkezelő szolgáltatásától függetlenül.¹⁰ Az alperesek álláspontja szerint a SABAM díjszabási rendszere megvalósítja az EUMSZ. 102. cikk által tilalmazott, erőfölénnyel való visszaélést.¹¹

Az alapeljárás tárgyát tehát nem a díjazások konkrét mértékének jogszerű alkalmazása jelenti, hanem az, hogy egy számítási módszer alkalmazása visszaélést eredményezhet-e akkor, ha a nyújtott szolgáltatással nem áll észszerű kapcsolatban.¹²

Az antwerpeni bíróság szerint a szerzői jogok gazdasági értékét nem lehetséges pontosan meghatározni, ugyanis annak fontos tényezője a zene szám népszerűsége, ezért az ellenérték szükségszerűen becsléssel határozható meg. A bíróság felveti a kérdést, hogy mekkora pontossággal szükséges az erőfölényben lévő vállalkozásnak meghatározni a díjat, illetve mennyire kell pontosnak lennie a felperes díjszabási rendszerének, hogy az ne minősüljön tisztességtelennek és ne ütközzön az EUMSZ. 102. cikkébe, vagyis ne eredményezzen erőfölénnyel való visszaélést.¹³

3. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

A tisztázatlan kérdésekre tekintettel az antwerpeni bíróság úgy döntött, hogy az uniós jog egységes értelmezésének és alkalmazásának biztosítása érdekében szükséges az előtte folyamatban lévő eljárást felfüggeszteni, és előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretében az alábbi kérdést terjesztette a Bíróság elé:

Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ. 102. cikkét – adott esetben a 2014/26. irányelv 16. cikkével összefüggésben –, hogy erőfölénnyel való visszaélést jelent, ha valamely tagállamban de facto monopóliumhelyzetben lévő szerzői jogi közös jogkezeléssel foglalkozó szervezet olyan díjszabási módszert alkalmaz a zenei rendezvények szervezőivel szemben a zeneművek nyilvánosságához való közvetítésének jogáért cserébe, amely többek között azok üzleti forgalmán alapul, és

- a) amelynek sávós átalánydíjszabás képezi az alapját olyan díjszabás helyett, amely korszerű eszközök alkalmazásával figyelembe veszi, hogy a közös jogkezelő szervezet repertoárja pontosan mekkora hányadát képezi a rendezvényen előadott zenének,
- b) amely alapján a jogdíjak külső tényezőktől, például belépődíjtól, az ételek és italok árártól, a fellépőkre szánt költségvetéstől, a dekorációtól, illetve egyéb elemektől is függenek?¹⁴

4. A Főtanácsnoki indítvány

Giovanni Pitruzella Főtanácsnok („Főtanácsnok”) indítványában először a túlzottan magas, tisztességtelen árak alkalmazásával megvalósuló erőfölénnyel való visszaéléssel kapcsolatban releváns ítélkezési gyakorlatot elemzi.¹⁵ Egy ár túlzottnak, versenyjoggal ellentétesnek minősítése sosem egyszerű, hiszen jelentős az „indokolatlan” beavatkozás veszélye, amely hosszú távon nagyobb fogyasztói kárt okoz, mint amekkora a rövid távon elérhető haszon¹⁶, például azáltal, hogy egy valójában nem túl magas ár kerül versenyelenezként minősítésre, és fordítva. A magas árakat a versengő piacokon pont az ellensúlyozhatja, hogy ezen árak ösztönözhetnek új szereplőket a piacra való belépésre, és ezáltal a piac képes lehet önszabályozásra. Azonban ez nem tud megvalósulni például olyan piacokon, ahol a piacra való belépést nehezítik vagy éppen ellehetetlenítik bizonyos akadályok. Ilyen akadály lehet például egy gazdasági szereplő de facto monopóliuma – mint amellyel a SABAM is rendelkezik – egy adott

¹⁰ Ítélet 13-17. pontok.

¹¹ Főtanácsnoki Indítvány 11. pont.

¹² Főtanácsnoki Indítvány 74. pont.

¹³ Főtanácsnoki Indítvány 13. pont.

¹⁴ Ítélet 14. pont.

¹⁵ Főtanácsnoki Indítvány 18. pont.

¹⁶ Györfi Anita: A túlzó árazás mint erőfölénnyel való visszaélés az uniós és a magyar joggyakorlatban, 62. o.

érintett piacon, ami több okból kifolyólag is kialakulhat: akár a fogyasztási szokások, a helyettesíthetőség hiánya, a méretgazdaságosság vagy a többoldalú piacokon érvényesülő hálózati hatások következményeként. A túlzottan magas és méltánytalan ár kérdésköre egyes területeken fokozottabban érződik, ugyanis bizonyos termékek – például nélkülözhetetlen gyógyszerek – esetén nincs olyan maximum ár, amit a vásárló nem hajlandó kifizetni, így ezekben az esetekben szinte nincs is akadálya a tisztességtelenül magas árszabásnak. Ebből következően az árak egyetlen korlátjaként a fogyasztók pénzügyi erőforrása jelentkezik.¹⁷ Ilyen körülmények között téves lehet egy árat azért nem méltánytalannak tekinteni, mert a piac önszabályozó képességére hagyatkozunk, hiszen ez a verseny torzulásához és a versenyjog egyik fő célját jelentő fogyasztói jólét csökkenéséhez vezethet, ezért szükséges a versenyjog általi beavatkozás.

A Bíróság korábbi ítélezési gyakorlatában igyekezett olyan módszereket és szempontokat meghatározni, amelyekkel megállapítható, hogy egy ár az EUMSZ. 102. cikk a) pontjába ütközik-e, vagyis tisztességtelennek tekinthető-e. Az egyik leginkább kiemelendő elvi jelentőségű döntés a United Brands ügyében született ítélet¹⁸. Ebben a Bíróság megállapította, hogy az az ár tekintendő túl magasnak, amely nem áll észszerű kapcsolatban az értékesített termék gazdasági értékével.¹⁹ Ebből az következik, hogy egy erőfölényes vállalkozás által megszabott magas árak közül csak az tekinthető túlzónak, amely – ahogyan a Bíróság fogalmazott – kirívó vagy aránytalan.²⁰ Annak megállapítása érdekében, hogy az ár észszerű kapcsolatban áll-e a termék vagy szolgáltatás gazdasági értékével, a Bíróság két szakaszból álló tesztet dolgozott ki („United Brands-teszt”), amelylyel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy összetett vizsgálatot követel, és sokszor csak megközelítőleges eredményre vezet. A United Brands-teszt első szakasza annak megállapítására irányul, hogy

van-e jelentős eltérés az erőfölényes vállalkozás által ténylegesen alkalmazott ár, és azon ár között, amelyet valószínűsíthetően akkor alkalmazott volna, ha valódi verseny lenne a piacon. Tehát az árrést, vagyis a vállalkozás előállítási költségei és az eladási ár közötti különbséget kell figyelembe venni. Azonban abból, hogy esetlegesen megállapításra kerül az árrés aránytalansága, nem következik egyenesen, hogy az nem áll észszerű kapcsolatban a szolgáltatás gazdasági értékével. Meg kell vizsgálni a teszt második szakaszát is, melynek lényege, hogy valóban tisztességtelen-e az alkalmazott ár, akár önmagában, akár valamely versenytárs helyettesítőként funkcionáló termékének árával összehasonlítva.²¹ Ezt a meghatározást később több ítéletben²² is megerősítette a Bíróság, azonban elismerte más értékelési módszerek létjogosultságát is, amelyek a United Brands-teszt második szakaszára reflektálva a méltánytalan ár többféle mutatóval történő összehasonlításán alapulnak, amelyek közül néhány az érintett piacról, néhány pedig azon kívülről származik. Ilyen lehet többek között a monopolista által korábban ugyanarra a termékre alkalmazott eladási ár, illetve a versenytárs által ugyanazon a piacon vagy ugyanarra a termékre alkalmazott ár.²³ Ezen alternatív módszerek jogszerűségét a Bíróság éppen közös jogkezelő szervezetek által megállapított díjakkal kapcsolatban rögzítette az AKKA kontra LAA-ítéletben²⁴. A Bíróság véleménye szerint nem létezik tökéletes módszer annak megállapítására, hogy egy ár tisztességtelen és ezáltal az EUMSZ. 102. cikk a) pontjába ütköző-e. A megfelelő elemzési módszer megválasztásához több körülményt is figyelembe kell venni, többek között a termék vagy a szolgáltatás, illetve a piac jellemzőit, a rendelkezésre álló adatokat, a szerződő feleket.²⁵

A Főtanácsnak is egyetért abban, hogy az a módszer lehet a legmegfelelőbb, amely több különböző szempont együttes figyelembevételét teszi lehetővé, hiszen az elemzési módszerek önmagukban való alkalmazása téves eredményre vezethet.

17 Főtanácsnoki Indítvány 22-25. pontok.

18 1978. február 14-i United Brands és United Brands Continental kontra Bizottság-ítélet (C-27/76, EU:C:1978:22) („United Brands-ítélet”).

19 United Brands-ítélet 250. pont.

20 Főtanácsnoki Indítvány 29. pont.

21 United Brands-ítélet 252. pont.

22 Lásd pl.: 2008. december 11-i Kanal 5 és TV 4-ítélet (C-52/07, EU:C:2008:703, 28. pont), 1986. november 11-i British Leyland kontra Bizottság-ítélet (C-226/84, EU:C:1986:421, 27-28. pontok), 2017. szeptember 14-i AKKA kontra LAA-ítélet (C-177/16, EU:C:2017:689, 35. pont).

23 Főtanácsnoki Indítvány 33. pont.

24 2017. szeptember 14-i AKKA kontra LAA-ítélet (C-177/16, EU:C:2017:689, 37-38. pontok) („AKKA kontra LAA-ítélet”).

25 AKKA kontra LAA-ítélet 41-42. pontok.

Arra a kérdésre sincsen minden kétséget kizáró válasz, hogy az előállítási és az eladási árak közötti árrés mekkora mértékű aránytalansága esetén indokolt a nemzeti versenyhatóságok fellépése, vagyis mekkora az az aránytalanság, amely már felvetheti a piaci erőfölénnyel való visszaélés gyanúját. Ennek meghatározásához ismerni kell a termék vagy szolgáltatás gazdasági értékét, és meg kell tudni határozni a vállalkozás észszerű árrését.²⁶ A Bíróság az AKKA kontra LAA-ítéletben kimondta, hogy minden esetben az adott ügy egyedi körülményeit kell értékelni, nincs minimum küszöbérték vagy az ár olyan időtartamú alkalmazásának meghatározása, amely felett egy árat érzékelhetően magasabbnak kell minősíteni.²⁷ Abban az esetben is, ha minden megvizsgált körülmény arra utal, hogy az ár tisztességtelen, lehetősége van az erőfölényes vállalkozásnak arra, hogy az aránytalanság fennállásának észszerű indokát igazolja. Elfogadható indok lehet például a referenciaként vizsgált piac eltérő jellege, a járulékos költségek nagysága, illetve az állami előírások betartásának költsége. Azonban fontos megjegyezni, hogy nem lehetséges a méltánytalan árakat alkalmazni azért, mert a vállalkozás hatékonysági problémákkal küzd.²⁸

A Főtanácsnok ezt követően a közös jogkezelő vállalkozások díjszabásával kapcsolatos ítélkezési gyakorlatot mutatja be. A leginkább kiemelendő Basset-ítéletben²⁹ a Bíróság rögzítette, hogy a szerzői jogdíjnak a diszkó árbevétele alapján történő meghatározása a szerzői jog szokásos alkalmazásának tekintendő, a jogdíj beszedése önmagában nem valósít meg erőfölénnyel való visszaélést. Valamely monopóliummal rendelkező jogkezelő szervezet díjszabása akkor minősülhet visszaélésszerűnek, ha tisztességtelen feltételek előírását eredményezi.³⁰ A Bíróság a Tournier-ítéletben³¹ megállapította – és a KANAL 5-ítéletben³² megerősítette –, hogy a díjszabás módszere csak

annyiban kérdőjelezhető meg, amennyiben attól eltérő módszerek nélkül tudják garantálni a zeneszerzők és a kiadók érdekeinek védelmét, hogy megnövelnék a szerződések kezelésével és a zeneművek felhasználásával felmerülő költségeket.³³ Egy önmagában jogszerű díj is lehet visszaélésszerű, ha más módszer pontosabb számszerűsítést tesz lehetővé a költségek növelése nélkül is.³⁴ A Bíróság az OSA-ítéletben³⁵ alkalmazza, a mind a Tournier-, mind a Kanal 5-ítéletben tett megállapításokat, és kifejti, hogy az erőfölénnyel való visszaélés jelének minősül, ha az alkalmazott díj nem áll észszerű kapcsolatban a nyújtott szolgáltatás gazdasági értékével.³⁶ Mindezek alapján az AKKA kontra LAA-ítéletben a Bíróság megerősítette, hogy a United Brands-teszt alternatíváját jelentheti az objektív és ellenőrizhető szempontok alapján választott összehasonlításon alapuló módszer, ha az összehasonlítás egységes alapon történik.³⁷ A Főtanácsnok véleménye szerint a közös jogkezelő szervezetek által alkalmazott díjszabások tisztességtelen jellegének vizsgálatát mindig a konkrét esetben leginkább releváns körülmények alapján kiválasztott módszer alkalmazásával kell elvégezni.³⁸

A Főtanácsnok a fent kifejtett szempontok és módszerek alkalmazásával értékeli az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést. Véleménye szerint a kérdés második részét érdemes először elemezni. Ez lényegében annak megállapítására irányul, hogy erőfölénnyel való visszaélést jelent-e, ha egy de facto monopolhelyzetben lévő közös jogkezelő szervezet olyan árszabást alkalmaz a zeneművek nyilvánosságához való közvetítésének jogát illetően, amelyet külső, független tényezők befolyásolnak, és nem teszi lehetővé a zenétől független kiadások levonását. Tehát a bíróság nem arra keresi a választ, hogy a SABAM számítási módszere azért visszaélésszerű-e mert túl magas díjakhoz vezet, hanem azt akarja tudni,

26 Főtanácsnoki Indítvány 37. pont.

27 AKKA kontra LAA-ítélet 55-56. pontok.

28 Főtanácsnoki Indítvány 38. pont.

29 1987. április 9-i Basset-ítélet (C-402/85, EU:C:1987:197).

30 Főtanácsnoki Indítvány 40. pont.

31 1989. július 13-i Tournier-ítélet (C-395/87, EU:C:1989:326) („Tournier-ítélet”).

32 2008. december 11-i Kanal 5 és TV 4-ítélet (C-52/07, EU:C:2008:703). („Kanal 5-ítélet”).

33 Tournier-ítélet 45. pont.

34 Kanal 5-ítélet 40. pont.

35 2014. február 27-i OSA-ítélet (C-351/12, EU:C:2014:110) („OSA-ítélet”).

36 OSA-ítélet 87-88. pontok.

37 AKKA kontra LAA-ítélet 36-38., 41. pontok.

38 Főtanácsnoki Indítvány 47. pont.

hogy visszaélést valósít-e meg, ha nincs megfelelő kapcsolat a SABAM szolgáltatása és a 211-es díjszabással általa kiszámított ellenérték között.³⁹ A Főtanácsnok hangsúlyozza, hogy a vállalkozásoknak alapvetően lehetőségük van megválasztani az érdekeiknek leginkább megfelelő számítási módszert, a nemzeti versenyhatóságoknak és bíróságoknak csak azt kell kontrollálnia, hogy az ne eredményezzen erőfölénnyel való visszaélést és ezáltal méltánytalan árakat.⁴⁰

Ahhoz tehát, hogy meg lehessen állapítani, tisztességtelen-e egy ár, meg kell vizsgálni, hogy az alkalmazott díjszabás észszerű kapcsolatban áll-e az erőfölényes vállalkozás szolgáltatásának gazdasági értékével. Ezért tehát elengedhetetlen azonosítani magát a szolgáltatást. Jelen esetben a SABAM szolgáltatása a közös jogkezelés, amelynek gazdasági értékét a szerzői jog jellemzőinek figyelembevételével lehet megállapítani.⁴¹ Ezen a ponton szükséges megjegyezni, hogy a United Brands-teszt nem alkalmazható jelen ügyben, ugyanis az az erőfölényes vállalkozás szolgáltatásának értékét az előállítási költségekhez viszonyítja. Ennek a módszernek az alkalmazása fogalmilag kizárt zeneművek esetén, hiszen egy szellemi alkotás előállítási költségét számszerűsíteni szinte lehetetlen matematikai pontossággal. A SABAM szolgáltatásával összefüggésben alapvetően két gazdasági érték azonosítható. Egyrészt a SABAM közvetítőként funkcionál, időt és energiát spórol meg a rendezvényszervezőknek azáltal, hogy nem kényserülnek arra, hogy minden zenemű jogosultjával külön tárgyalást folytassanak. Másrészt nem új keletű – már a Kanal 5-ügyben is felmerült –, hogy a szerzői jog licenbe adásáért az ellenértéket a forgalom alapulvételével határozzák meg, hiszen abban szerepe volt a zenemű felhasználásának. A Bíróság ítélezési gyakorlatában olvasható, hogy a szerzői jog szokásos hasznosításának tekintendő az az ellenérték, amit a zenemű felhasználásával elért forgalom alapulvételével számítanak ki, és az ilyen díjszabások főszabály szerint úgy tekintendők, hogy a nyújtott szolgáltatás gazdasági értékével észszerű kapcsolatban állnak.⁴² Egyértelmű, hogy a fesztiválok a bevételt a zenétől független

kiadások is befolyásolják, a Főtanácsnok véleménye szerint azonban mégiscsak a zene azonosítható a fesztiválszervezők által nyújtott szolgáltatás fő termékének és annak a vonzerőnek, amely a jegyvásárlásra ösztönzi a fesztiválon résztvevőket. A SABAM helyesen hivatkozik arra: önmagában az, hogy a fesztivál belépőjének megvásárlásakor a fogyasztóra nem csak a zene, hanem más körülmények is hatással vannak nem változtat, nem gyengít a zeneművek rendelkezésre bocsátásának gazdasági értéke és díjszabás közötti kapcsolaton.⁴³ A Főtanácsnok rámutat arra, hogy sem az árbevétel-alapú, sem a fellépőkre szánt költségvetésből való kiindulás önmagában nem utal tisztességtelen árra, és észszerű kapcsolatban állhat a jogkezelő szervezet szolgáltatásának gazdasági értékével, mégpedig azért, mert ez a kalkulált költség megmutatja, hogy a fesztivál szervezésekor a védett zeneművek közvetítése mekkora jelentőséggel bír.

Nehéz elkülöníteni azokat a kiadásokat, amelyek nem állnak közvetlen kapcsolatban a zenével és így a SABAM szolgáltatásával. A nemzeti bíróság feladata, hogy a 211-es díjszabás alapján kalkulált árat összehasonlítsa azzal a referenciaárral, amit az ügy összes jellegzetességének értékelésével kiválasztott legmegfelelőbb módszerrel meghatározott. Az alkalmazott díj bizonyítottan túl magas és méltánytalan akkor, ha az összehasonlított díjak között objektíve nem igazolható, jelentős és állandó eltérés tapasztalható.⁴⁴

Ezt követően az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés első részét kell megvizsgálni, amely lényegében arra vonatkozik: erőfölénnyel való visszaélést jelenthet-e a SABAM sávós átalány díjszabása ahelyett, hogy egészen pontosan figyelembe venné a repertoárjából lejátszott zenék számát. A Főtanácsnok osztja a Tournier-ítéletben is rögzített megállapításokat, vagyis azt, hogy az átalányösszeg számítása önmagában nem tisztességtelen, csak akkor, ha létezik olyan helyettesítő módszer, ami a szerzői jog jogosultjának ugyanolyan szintű védelmét garantálja, ráadásul plusz költségek nélkül.⁴⁵ Ezt az elvet kell alkalmazni azoknak a felhasználóknak a tekintetében, akiknek a

39 Főtanácsnoki Indítvány 53. pont.

40 Főtanácsnoki Indítvány 54. pont.

41 Kanal 5-ítélet 30-31. pontok.

42 Tournier-ítélet 45. pont.

43 Főtanácsnoki Indítvány 63. pont.

44 Főtanácsnoki Indítvány 69-70. pontok.

45 Tournier-ítélet 45. pont.

tevékenysége teljesen vagy nagyobb részben a zeneművek hasznosításától függ. A nemzeti bíróság feladata, hogy megvizsgálja az eset releváns körülményei alapján, hogy létezik-e ilyen alternatív módszer, ehhez pedig figyelembe kell vennie a technológiához való hozzáférés lehetőségeit, azok megbízhatóságát és a hozzáféréshez szükséges időt.⁴⁶ Tehát a bíróságnak a SABAM díjszabását meg kell vizsgálnia egyrészt abból a szempontból, hogy a felhasznált zenéknek mekkora hányadát képezik a SABAM által kezelt zeneművek, vagyis mennyire lehet előnyös az általánymódszer alkalmazása, másrészt alternatív számítási módszerek alkalmazásával mennyi időbe telne beszélni a díjakat. Harmadrészt pedig azt kell megvizsgálni, hogy a SABAM sávós díjszabásának mellőzése milyen hatásokat eredményezne a zeneművek jogosultjainak tekintetében. Egy erőfölényes vállalkozás által nyújtott szolgáltatásért követelt ellenérték számítási módszere önmagában nem jelenti a túlzott mértékű árak fennállását, azt csak az ár és a referenciaár közötti összehasonlító elemzés elvégzésével lehet megállapítani. Ezen elemzési módszer elhagyása csak akkor megengedhető, ha egyértelmű, hogy a szolgáltatás gazdasági értéke és az ár között nincs észszerű kapcsolat. Ennek vizsgálata pedig a fent említettek értelmében a kérdést előterjesztő nemzeti bíróság feladata.⁴⁷

A Főtanácsnok az általa kifejtettek értelmében azt javasolja a Bíróságnak, állapítsa meg: az EUMSZ. 102. cikk a) pontját úgy kell értelmezni, hogy egy de facto monopolhelyzetben lévő közös jogkezelő szervezet nem él vissza erőfölényével, ha csupán azért köt ki tisztességtelen árat, mert sávós díjszabási módszert alkalmaz annak érdekében, hogy így vegye figyelembe a zeneművek ténylegesen lejátszott hányadát, és amely számítás a jegyértékesítésből származó bevételen vagy a művészekre szánt költségvetésen alapul, és nem teszi lehetővé a szolgáltatáshoz közvetlenül nem kapcsolódó kiadások levonását. Azonban a nemzeti bíróságnak mindenképpen meg kell vizsgálnia, hogy létezik-e a zeneművek beazonosítására alkalmas más alternatív módszer, ami minden korábban kifejtett szempontnak megfelel, hogy a túlzott

és tisztességtelen árak alkalmazásának lehetősége kizárható legyen.⁴⁸

5. A Bíróság ítélete

A Bíróság annak érdekében, hogy a kérdést előterjesztő nemzeti bíróság által feltett kérdést megfelelően meg tudja válaszolni, úgy döntött, hogy átfogalmazza az elé terjesztett kérdést. A nemzeti Bíróság arra kérte a Bíróságot, hogy az EUMSZ. 102. cikkét a 2014/26. irányelv 16. cikkével összefüggésben értelmezze, azonban a kérdést az erőfölénnyel való visszaélés fogalmának értelmezésére irányul, amely fogalmat egzakt módon nem határozza meg az irányelv. Ennek ellenére figyelembe veszi a Bíróság az Irányelv 16. cikkének (2) bekezdését, ugyanis az tartalmaz releváns kritériumokat a tisztességtelen szerzői jogdíjak megállapításával kapcsolatban.⁴⁹ Az antwerpeni bíróság arra a kérdésre is választ szeretne kapni, hogy milyen kapcsolat van a 211-es díjszabás alkalmazásával kiszámított árak és az egyéb külső tényezők között, azok levonása lehetséges-e a fizetendő ellenértékből.

A Bíróság megjegyzi: mivel a szerzői jog sajátos jellegű, ezért a nemzeti bíróságnak törekednie kell arra, hogy egyszerre vegye figyelembe a zeneművek jogosultjainak a megfelelő díjazáshoz és a felhasználóknak a zeneművek észszerű felhasználáshoz fűződő érdekét.⁵⁰ A Bíróság emlékeztet arra, hogy a díjszabás forgalom vagy árbevétel alapú kiszámítását az ítélkezési gyakorlat⁵¹ értelmében a szerzői jog szokásos hasznosításának kell tekinteni, azok önmagukban nem ütköznek az EUMSZ. 102. cikkébe. Tehát a SABAM az ilyen díjszabás alkalmazásával versenyjogi értelemben jogszerű célt követ. Az általa számított díjak a nyilvánossághoz való közvetítés ellenértékét jelentik, amely ellenértéket a gazdasági forgalom alapulvételével kell kiszámítani.⁵² Így ez a gazdasági érték a zeneműveket élvezők tényleges számától is függ. Az alperesek által említett – és véleményük szerint levonandó – tényezők tekintetében nehéz objektíven meghatározni, hogy melyek azok, amelyek nincsenek összefüggésben

46 Főtanácsnoki Indítvány 82. pont.

47 Főtanácsnoki Indítvány 83-89. pontok.

48 Főtanácsnoki Indítvány 90. pont.

49 Ítélet 20-21. pontok.

50 Ítélet 30. pont.

51 lásd Basset-ítélet 15-21. pontok és Tournier-ítélet 45. pont.

52 lásd. Kanal 5-ítélet 36. pont.

a zeneművekkel és a SABAM szolgáltatásával, illetve nehézségek jelent azok gazdasági értékének, illetve a bevételre gyakorolt hatásának számszerűsítése is. Tehát annak elvárása, hogy a közös jogkezelő szervezet minden esetben vizsgáljon meg minden bevételt befolyásoló elemet, aránytalanul megnövelné ezen vállalkozások költségeit. Ahogyan azt a Főtanácsnok is kifejtette, a díjszabás tartozhat az EUMSZ. 120. cikkében foglalt tilalom hatálya alá, ha a díj mértéke nem áll észszerű kapcsolatban a szolgáltatás gazdasági értékével, azonban ennek vizsgálata a nemzeti bíróság feladata.

A második kérdés tekintetében a Bíróság utal az ítélkezési gyakorlatára⁵³, amelynek értelmében az alkalmazott díjnak figyelembe kell vennie a zeneművek ténylegesen felhasznált hányadát. Jelen esetben a SABAM 211-es díjszabása és az 1/3-2/3 szabály, mivel lehetővé teszi a kedvezményben való részesülést, bizonyos mértékben és kissé pontatlanul, figyelembe veszi a zeneművek ténylegesen felhasznált mennyiségét.⁵⁴ A díjszabás akkor minősülhet visszaélésszerűnek, ha – a Főtanácsnok Indítványában kifejtettek szerint – létezik más és alkalmas helyettesítő módszer a felhasználásnál hányad pontosabb kiszámítására. A Bíróság véleménye szerint jelen esetben úgy tűnik, hogy a SABAM tudna más módszert alkalmazni, azonban ennek megítélése a konkrét ügy tekintetében a nemzeti bíróság kötelezettsége.⁵⁵

A fentiekre tekintettel a Bíróság a Főtanácsnokkal egyetértve úgy határozott: az EUMSZ. 102. cikkét úgy kell értelmezni, hogy nem minősül erőfölénnyel való visszaélésnek, ha egy tényleges monopóliummal rendelkező szervezet olyan díjszabást alkalmaz, amelyben:

- c) egyrészt a szerzői jogdíjakat a bruttó bevétel alapján számítják ki anélkül, hogy abból le lehetne vonni az olyan költségeket, amelyek nem állnak kapcsolatban a felhasznált zeneművekkel, amennyiben az ügy körülményeit figyelembe véve a közös jogkezelő szervezet által alkalmazott díjak nem minősülnek túlzottnak, tekintettel a zeneművek

felhasználásának jellegére és körére, a generált gazdasági értékre, és a szervezet által nyújtott szolgáltatás gazdasági értékére;

- d) másrészt sávós átalányrendszert alkalmaznak annak érdekében, hogy meghatározzák a közös jogkezelő szervezet által kezelt zeneművek felhasznált hányadát, amennyiben nincs más módszer, ami lehetővé tenni a pontosabb számszerűsítést, és amely alkalmas lenne ugyanazon jogszerű cél biztosítására anélkül, hogy aránytalanul növelné a jogkezelő költségeit.⁵⁶

6. Összevetés a releváns magyar joggyakorlattal

A hazai versenyhatósági esetek között is többet találhatunk, amelyek a túlzó ár kérdéskörét tárgyalják. A magyar jogrendszerben a túlzó, tisztességtelen ár tilalmát a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 21.§ a) pontja, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmának körében mondja ki. A Gazdasági Versenyhivatal („GVH”) joggyakorlatát megfigyelve megállapítható, hogy a versenyhatóságnak három konjunktív feltétel megvalósulása esetén szükséges beavatkozni ezen versenyprobléma kezelésének érdekében, amelyek az alábbiak: egyrészt a vizsgált piaci szereplő erőfölénnyel rendelkezik, másrészt az általa szabott árak jelentősen magasabbak, mint a költségei, harmadrész pedig az ár nem áll arányban a termék vagy szolgáltatás gazdasági értékével.⁵⁷ A GVH elvi állásfoglalása szerint⁵⁸ akkor minősül túlzottnak az ár, ha meghaladja a vállalkozás gazdaságilag indokolt költségei és a befektetés adott szakmát jellemző kockázatával arányban álló hozam alapján adódó („tisztesítés”) nyereség összegét. Ahhoz, hogy a versenyhatóságok meg tudják állapítani a tisztességtelen árazás fennállását, minden esetben szükséges meghatározniuk, hogy mi lenne a „helyes ár”, mint viszonyítási alap. A GVH a „helyes ár” meghatározásakor általában két módszert alkalmaz: vagy a

53 Kanal 5-ítélet 39. pont.

54 Ítélet 51. pont.

55 Ítélet 55-56. pontok.

56 Ítélet 60. pont.

57 Gyórfi Anita (2015): A túlzó árazás, mint erőfölénnyel való visszaélés az uniós és a magyar joggyakorlatban. Szakdolgozat. ELTE ÁJK Nemzetközi Jogi Tanszék, Budapest, 51. o., Tóth András: Túlzó ár a Gazdasági Versenyhivatal gyakorlatában, Gazdaság és jog, 16. évf. 6. sz. 2008. 3-8. o.

58 A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsának a Tpv-t.-vel kapcsolatos elvi jelentőségű döntései 2020 (egységes szerkezetben a korábban kiadott elvi jelentőségű döntésekkel), V. fejezet 21.7. pont.

költségelemzést⁵⁹, vagy a benchmark módszert⁶⁰. Az alkalmazott módszertől függetlenül, a jogsértés akkor állapítható meg, ha az ár számottevő mértékben meghaladja a kalkulált „helyes árat”. A GVH joggyakorlatából kiemelendő többek között az Antenna Hungária vagy az ÉDÁSZ esete, amelyek vizsgálata során a GVH egyrészt több alapvető kérdésben is messzire mutató megállapításokat tett, másrészt olyan szintű költségelemzést végzett, amelyből több általános jellegű tanulás is levonható.

7. Összegzés

A közös jogkezelő vállalkozások és a zenei rendezvények szervezői közötti jogviták egyik központi kérdését már viszonylag régóta képezi, hogy melyek azok a szempontok, amelyek alkalmasak a zeneművek rendezvényeken való felhasználásáért nyújtott ellenérték meghatározására. Vitára

adhat okot a túlzó ár fogalmának értelmezése és a gyakorlatban való alkalmazása. Ezt támasztja alá, hogy a mind a nemzeti versenyhatóságok, mind a Bizottság és a Bíróság elé vitt ügyek tekintetében egyre növekvő számban találkozhatunk ilyen tárgyú jogvitákkal. Jelen jogeset is egy az ezen kérdéseket feszegető ügyek közül, azonban a Bíróság döntése segítheti az eligazodást hasonló vitákban a jövőben, ugyanis megerősíti az ítélkezési gyakorlatában korábban már lefektetett módszereket és szempontokat. Tisztább képet ad abban a tekintetben, hogy a nemzeti bíróságoknak milyen szempontok mentén szükséges haladniuk annak vizsgálatakor, hogy egy árszabás visszaélésszerűnek tekinthető-e, és ezáltal az EUMSZ. 102. cikkébe ütköző-e. A tisztességtelen árszabások elleni fellépés célja – a versenyjog fő céljával is megegyezően – a fogyasztók jólétének növelése, mégpedig azáltal, hogy megakadályozza az erőfölényes vállalkozások kizsákmányoló árazását.

59 Annak vizsgálata, hogy az erőfölényes vállalkozás árai tartalmazzak-e az indokolt költségeken túl az adott iparágban szokásos tisztességes haszon mértékét meghaladó profitot.

60 Az adott tevékenységgel kapcsolatban viszonyítási alapként felhasználható olyan árak keresése, amelyekről valószínűsíthető, hogy versenykörülmények között alakultak ki.